

" ...

II- İTİRAZIN GEREKÇESİ

Başvuru kararının gerekçe bölümü şöyledir :

"Resul Özyılmaz vekili Av. Erol Gür tarafından, davalı idarelerde işçi olarak çalışmaktayken iş akdini feshetmek suretiyle görevinden ayrılan davacının tarafına ödenmeyen tasarruf kesintisi ve nema tutarı olarak 130.000.000 liranın işten ayrıldığı 26.2.1996 tarihinden itibaren hesaplanacak yasal faiziyle birlikte ödenmesi istemiyle Erzurum Büyükşehir Belediye Başkanlığı ve Eski Genel Müdürlüğüne karşı açılan dava sonunda, Erzurum İdare Mahkemesi 4.4.1997 tarih ve E:1996/430, K:1997/154 sayılı kararıyla; 3417 sayılı Yasanın 6. maddesine göre tasarruf kesintileri ile Devlet ve işveren katkılarının ilgililere veya kanuni mirasçılara neması ile birlikte ödenebilmesinin emeklilik yada ölüm halinde mümkün olduğu, ancak en az 6 yıl tasarrufta bulunanlara istedikleri takdirde sadece biriken tasarruf kesintilerinin ödenebileceği, davacının 6 yıldan fazla bir süre tasarrufta bulunduğu kendisine sadece bu kesintilerin ödenmesi gerektiği, işe başladığı tarihten 15.5.1995 tarihine kadar yapılan tasarruf kesintisi toplamı 36.143.439 liranın Erzurum Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından, Büyükşehir Belediyesinde çalıştığı süre içerisinde maaşından kesilen 14.184.358 lira tasarruf kesintisinin de bu idare tarafından işten ayrıldığı tarihten itibaren hesaplanacak yasal faiziyle birlikte ödenmesi gerektiği gerekçesiyle davayı kısmen kabul ederek tasarruf kesintileri toplamı olan 50.327.797 liranın davacının görevden ayrıldığı tarihten itibaren hesaplanacak yasal faiziyle birlikte ödenmesine karar vermiştir.

Anılan kararın temyizden incelenerek bozulmasının istenilmesi üzerine oluşturulan dosya incelenerek gereği düşünüldü:

Çalışanların Tasarrufa Teşvik Edilmesi ve Bu Tasarrufların Değerlendirilmesine Dair 3417 sayılı Kanunun "Ödemeler" başlıklı 6. maddesinin 2. fıkrası "En az 15 yıl tasarrufta bulunanlara istedikleri takdirde biriken tasarruf kesintileri, Devlet ve işveren katkıları ile bunların nemasının toplamının 3/5'i ödenir, 3. fıkrası ise "En az 6 yıl tasarrufta bulunanlara istedikleri takdirde biriken tasarruf kesintileri ödenir." hükmünü amirdir.

Dairemizce 3417 sayılı Yasanın iptali istemiyle başka bir dosyada yapılmış olan başvuru sonucunda, Anayasa Mahkemesinin 18.11.1998 günlü, E:1995/59, K:1998/71 sayılı kararıyla, 3417 sayılı Yasanın 6. maddesinin 3. fıkrasının, Yasanın 2. maddesi kapsamında çıkanlar yönünden iptaline karar verilmiştir.

Anayasa Mahkemesinin 18.11.1998 günlü, E:1995/59, K: 1998/71 sayılı kararının anlam ve kapsamı:

16.1.2000 günlü, 23935 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Anayasa Mahkemesinin 18.11.1998 günlü, E:1997/59, K:1998/71 sayılı kararıyla "9.3.1988 günlü, 3417 sayılı Çalışanların Tasarrufa Teşvik Edilmesi ve Bu Tasarrufların Değerlendirilmesine Dair Kanunun 6.maddesinin üçüncü fıkrasının Yasanın 2. maddesi kapsamında çıkanlar yönünden Anayasaya aykırı olduğuna ve İPTALİNE" karar verildiğinden öncelikle bu iptal kararının "anlam ve kapsamının" belirlenmesi gerekli bulunmaktadır.

Anayasa Mahkemesi anılan iptal kararını; 4 yıl 4 ay süreyle aylıklarından kesilen zorunlu tasarrufun devlet katkısı ve nemalarıyla birlikte ödenmesi için yapılan başvurunun

reddine ilişkin işlemin iptali istemiyle açılan davanın temyiz aşamasında Dairemizin 3417 sayılı Yasanın tümünün Anayasaya aykırı olduğundan bahisle itiraz yoluyla yaptığı başvuru üzerine vermiştir.

Anayasa Mahkemesi o davada uygulanacak kuralın, 3417 sayılı Yasanın 6. maddesinin 3. fıkrasında yer alan "En az 6 yıl tasarrufta bulunanlara istedikleri takdirde sadece biriken tasarruf kesintileri,...ödenir." kuralı olduğunu belirterek Anayasaya aykırılık iddiasının bu ibareye yönelik olarak incelenmesine 25.9.1997 günü ilk inceleme toplantısında karar vermiştir.

Daha sonra işin esasının incelenmesi evresinde, Dairemizde temyizen incelenen davadaki istem ve davacının sübjektif durumu nedeniyle 3417 sayılı Yasanın 6. maddesinin 3. fıkrasının "Yasanın 2. maddesi kapsamından çıkanlar"la sınırlı olarak incelenmesine karar verilmiştir.

Davacının açtığı davadaki istemi tasarruf kesintileriyle birlikte devlet katkısı ve nemalarının ödenmesi isteminin reddine ilişkin işlemin iptaline ilişkin olmasına karşın, sınırlama kararı alınırken davacının isteminin tasarruf kesintilerinin iadesi olduğu belirtilerek Anayasaya aykırılık sorununun incelenmesine geçilmiştir. Bu ayırım daha sonra vurgulanacağı gibi 3417 sayılı Kanun kapsamında olanlar için ödenen "Devlet/işveren katkısı" ile "tasarruf kesintisi ve Devlet/işveren katkılarının tamamının değerlendirilmesi sonucu oluşan nemalar" konusunda Anayasaya aykırılık hususunda bir değerlendirme yapılmamış olması dolayısıyla önem kazanmaktadır.

Anayasa Mahkemesi, 18.11.1998 günlü, E:1997/59, K:1998/71 sayılı kararını; 6 yıldan daha az tasarrufta bulunup Yasanın 2. maddesi kapsamından çıkanlarla, 6 yıldan fazla tasarrufta bulunup kendi isteğiyle 3417 sayılı Yasa kapsamında tasarrufta bulunmak istemeyenlerin hukuksal konumları arasında bir fark olmadığından, farklı kurallara bağlı tutulamayacağı gibi, çalışanların aylık ve ücretleri üzerinden kesilip Tasarrufu Teşvik Hesabında toplanan tasarruf tutarları üzerinde kişilerin mülkiyet hakkı bulunduğundan Yasanın 2. maddesi kapsamından çıkanlara tasarruf kesintilerinin ödenmemesinin mülkiyet hakkını da ortadan kaldırdığı gerekçesiyle vermiştir. Diğer bir ifadeyle 6 yıldan az tasarrufta bulunanlarla 6 yıldan fazla tasarrufta bulunanlar kıyaslanarak ve mülkiyet hakkı ortaya konularak bu gibilere tasarruf kesintilerinin ödenmesinin gerektiği sonucunu doğuracak biçimde karar vermiştir.

Alınan sınırlama kararında, davacının istemi "tasarruf kesintisinin iadesi" olduğundan o davadaki davacı için devlet tarafından yapılan tasarruf katkısı ve nemaların davacıya ödenmemesine ilişkin olarak Anayasaya uygunluk denetimi yapılamamıştır.

Bu itibarla; Anayasa Mahkemesinin 18.11.1998 günlü, E:1997/59, K:1998/71 sayılı kararının, 6 yıldan daha az süreyle tasarrufta bulunup Yasanın 2. maddesi kapsamından çıkanlarla ilgili olduğu, 6 yıl veya daha fazla süreyle kesinti yapıp ta kanun kapsamından çıkmak isteyenlere Devlet/işveren katkısı ve nemaların ödenmeyeceğini öngören yasal düzenlemeleri kapsamadığı sonucuna varılmıştır.

Anayasa Mahkemesinin 18.11.1998 günlü, E:1997/59, K:1998/71 sayılı kararı; yukarıda belirtildiği üzere 3417 sayılı Kanunun 6. maddesinin 3. fıkrasının (6 yıldan daha az süreyle bu Yasa kapsamında tasarrufta bulunup) Yasanın 2. maddesi kapsamından çıkanların durumuyla ilgili olduğundan 3417 sayılı Kanunun 6. maddesinin 3. fıkrası; 6 yıldan fazla süreyle tasarrufta bulunup artık kendisinden tasarruf kesintisi yapılmasını istemeyenlere yapılacak ödemenin niteliği yönünden yürürlükte bulunmaktadır. Durum böyle olunca bakılan

davada uygulanacak kanun hükmü niteliği taşıyan 3417 sayılı Kanunun 6. maddesinin 3. fıkrasının daha önce iptal edilmeyen kısmının ve 2. fıkrasının Kurulumuzca Anayasaya aykırılığı bakımından incelenmesi gerekli görülmüştür.

3417 sayılı Yasayla, memur, sözleşmeli ve diğer kamu personeli ile işçilerin ücret gelirlerinden re'sen kesilen tasarruf kesintisi T.C. Ziraat Bankası Ankara Merkez Şubesinde oluşturulan çalışanların Tasarruflarını Teşvik Hesabında Devlet/işveren katkılarıyla birlikte toplanmakta, Yüksek Planlama Kurulunca belirlenecek esaslar dahilinde verimi yüksek yatırımlarda değerlendirilmekte; süreklilik ve bütünlük arzeden bu sistem içinde ilgililerin tasarruf, Devlet/işveren katkıları ve nemanın tümüne tasarruf edebilmesi için emekli olmaları veya ölmeleri gerekmektedir. 6 yıl sonunda eğer isterlerse sadece tasarruf tutarlarını, 15 yılın sonunda ise tasarruf kesintisi ve devlet katkısının nemasıyla birlikte 3/5'ini almak suretiyle tasarrufta bulunan kişilerin sistemden ayrılabilmesine olanak tanınmıştır.

3417 sayılı Yasanın 6. maddesinin 3. fıkrası, en az 6 yıl kesintisi yapılan çalışanların, sistemden ayrılmak istemeleri halinde kendi adlarına açılan Tasarrufu Teşvik Hesabındaki Devlet/işveren katkısının ve tasarruf kesintisiyle birlikte bu katkılarının nemalandırılmasıyla oluşan tutarın hiç ödenmemesine ve ilgiliye ödenmeyen tutarların sisteme dahil bulunan diğerlerinin, ortak hesapları olan "Çalışanların Tasarruflarını Teşvik Hesabı"nda nema olarak, 2. fıkrası ise en az 15 yıl tasarrufta bulunupda sistemden ayrılmak isteyenlere ilişkin olarak nemanın ödenmeyen kısmı olan 2/5'inin "Çalışanların Tasarruflarını Teşvik Hesabı"nda nema olarak kalmasına ilişkin bulunmaktadır.

Hukuk devleti, her şeyden önce, bütün faaliyetlerinde hukukun genel ilkeleri ile bağlayıcılığı ve üstünlüğü olan Anayasa hükümlerine uygun hareket etmek zorundadır. Anayasa'nın 5. maddesinde; kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak, kişinin temel hak ve hürriyetlerini sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlandıran ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmak, insanın maddi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmak; 2. maddede "sosyal hukuk devleti" niteliği vurgulanan Türkiye Cumhuriyeti Devletinin temel amaç ve görevleri arasında sayılmıştır. Anayasanın ikinci kısım, Kişinin Hakları ve Ödevleri başlıklı İkinci Bölümü 35. maddesi uyarınca, "Herkes mülkiyet ve miras hakkına sahiptir. Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, yasayla sınırlanabilir."

3417 sayılı Yasa, adının aksine teşvik değil adına tasarruf edilenlerin iradesi dışındaki yatırımlarda değerlendirilecek ve hangi durumlarda, ne miktarda geri ödeme yapılacağını kendi belirlediği bir zorunlu tasarruf sistemi öngörmüştür. 3417 sayılı Kanunun 4. maddesine göre Yasa kapsamındaki kişilerin her biri adına T.C. Ziraat Bankasında bir Tasarrufu Teşvik Hesabı açtırılmakta, bu hesaba ilgililerden kesilen "tasarruf kesintileri" ve "Devlet/işveren katkıları" yatırılmakta, bu hesapların tümündeki tutarlar Yüksek Planlama Kurulunca belirlenecek esaslar dahilinde Hazine (ve Dış Ticaret) Müsteşarlığınca nemalandırılmaktadır. En az iki yıl tasarrufta bulunanlara 3417 sayılı Kanunun 6. maddesinin 5. fıkrası uyarınca istemleri halinde tasarruf kesintisi ile Devlet/işveren katkılarının toplamı üzerinden tahakkuk edecek nemanın 1/3'ünün her yıl ödenmesi zorunlu bulunmaktadır. Uygulamada, ilgililerin bir istemde bulunmasına gerek kalmadan iki yıl tasarrufta bulunulduktan sonra Yasa kapsamındakilere her yıl "nema" adı altında bir ödeme yapıldığı da bilinmektedir.

Anayasanın 10. maddesinde belirtilen eşitlik, eylemli değil, hukuksal eşitliktir. Eşitlik kavramı öncelikle Anayasanın 10. maddesinin birinci fıkrasında sayılan nedenlerle Yasa önünde ayrımı yasaklamaktadır. Yasa'nın 6. maddesinin 2. fıkrasında en az 15 yıl tasarrufta

bulunanlara istedikleri takdirde biriken tasarruf kesintileri, Devlet ve işveren katkıları ile bunlar nemasının toplamının 3/5'inin ödeneceği öngörülmüştür. Onbeş yıldan az tasarrufta bulunanlarla onbeş yıldan daha fazla tasarrufta bulunanların hukuksal konumlarında farklılık yoktur. Aynı hukuksal konumda olanların farklı kurallara bağlı tutulması Anayasanın 10. maddesindeki eşitlik ilkesine aykırılık oluşturmaktadır.

Zorunlu olarak 3417 sayılı Yasa kapsamına sokulan ve adlarına Tasarrufu Teşvik Hesabı açılan kişilerin en az 6 yıl sistemde kaldıktan sonra sistemden çıkmak istediklerinde yalnızca adlarına açılan hesapta biriken "tasarruf kesintisi"ni alabilmeleri, bu hesapta biriken "Devlet/işveren katkılarının" ve "kesinti ve katkının nemasını" alamayacak olmasının irdelenmesi gerekli bulunmaktadır.

Anayasa Mahkemesi kararında da belirtildiği gibi; mülkiyet hakkı kişiye sahibi olduğu şey üzerinde, yasalar çerçevesinde dilediği gibi tasarruf olanağı verir, toplum yararına aykırı olmamak kaydıyla malikin sahibi olduğu şeyi dilediği biçimde kullanma hakkı bulunmaktadır. Tasarrufu teşvik hesabında ilgili kişi adına toplanan tasarruf tutarları yanında bu kişiler için devletin ve İş Kanunu hükümlerine göre işçi çalıştıran işverenlerin bu hesaba yasa gereği yapmak zorunda oldukları "katkı" ve "nema" üzerinde de ilgilinin mülkiyet hakkı bulunmaktadır.

Sistemden ayrılma olanağına 6 yıl tasarruftan sonra sahip olan ilgililere kendi adlarına açılan hesapta toplanan "Devlet/işveren katkılarının ve nemanın" ödenmeyecek olması Anayasa ile güvence altına alınan mülkiyet hakkını ihlal etmekte, ayrıca "Devlet/işveren katkılarının" ve "nema"nın ilgisine ödenmeyip sistemdeki diğer kişilerin hesaplarına nema olarak aktarılması, diğer kişilerin sebepsiz zenginleşmesine yol açması nedeniyle eşitlik ilkesine de aykırı hale gelmektedir.

Öte yandan, 6 yıl tasarrufta bulunup sistemden ayrıldıktan sonra yeniden sisteme dahil olmak isteyen kişilerin hesaplarına bu katkıların yeniden aktarılmasını engelleyen 3417 sayılı Yasanın 6. maddesinin 4. fıkrasındaki kural gözönüne alındığında "Devlet/işveren katkılarını" ve "nema"nın ilgisine ödenmemesi kuralı mülkiyet hakkının zedelenmesini daha da ağırlaştırmaktadır.

Uzun yıllardır yüksek enflasyon içinde paranın hızla değer kaybetmesi olgusu toplum olarak yaşadığımız yadsınamaz bir gerçektir. Hazine Müsteşarlığı verilerine göre, 1984-1998 yıllarının 14 yıllık ortalama enflasyon artışı Toptan Eşya Fiyat Endeksine göre %65, Tüketici Fiyat Endeksine göre % 68 olmuştur. Bu hususlar gözönüne alındığında 3417 sayılı Yasayla öngörülen zorunlu tasarruf sistemine giren ve en az 6 yıl tasarrufta bulunduktan sonra sistemden ayrılma olanağına sahip kılınan kişilere asgari 6 yıl, azami 14 yıl önce maaş ve ücretlerinden yapılmış olan kesintilerin katkısız ve nemasız olarak ödenecek olmasını sosyal hukuk devleti ilkesi ile bağdaştırmaya da imkan bulunmamaktadır. Zira 6 ile 14 yıl önce yapılan kesintilerin katkısız ve nemasız olarak ödenmesi durumunda, ödeme tarihindeki tutarların herhangi bir ekonomik değeri kalmayacaktır.

Belirtilen hukuksal durum ve davanın konusuna göre; 3417 sayılı Çalışanların Tasarrufa Teşvik Edilmesi ve Bu Tasarrufların Değerlendirilmesine Dair Kanun'un 6. maddesinin 2. fıkrası ve 3. fıkrası (6 yıldan daha az tasarrufta bulunup Yasa'nın 2. maddesi kapsamından çıkanlar dışındakilere ilişkin hükümleri) tasarruf kesintileri ve bunların neması yönünden Anayasanın 2., 5., 10. ve 35. maddelerine aykırı görülmüştür.

Esas Sayısı : 2000/42
Karar Sayısı : 2001/361

Açıklanan nedenlerle ve bir davaya bakmakta olan mahkemenin, o dava sebebiyle uygulanacak bir kanunun Anayasaya aykırı olduğu kanısına götüren görüşünü açıklayan kararı ile Anayasa Mahkemesi'ne başvurması gerektiğini düzenleyen 2949 sayılı Kanun'un 28. maddesinin 2. fıkrası gereğince, 3417 sayılı Kanun'un 6. maddesinin 2. fıkrası ve 3. fıkrasının (daha önce iptal edilmeyen hükümlerinin) iptali için Anayasa Mahkemesi'ne başvurulmasına ve Anayasa Mahkemesi'nin bu konuda vereceği karara kadar dosyanın bekletilmesine 19.4.2000 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.""